

ALENE I VERDEN

REEMS TØVEN

Som antropologistuderende stod jeg en kølig efterårsdag uden for opgangen til en lille lejlighed i Damaskus. Jeg havde allerede tilbragt flere somre i den syriske hovedstad, men denne gang var det et længere ophold, og jeg havde derfor spurgt min lokale veninde, Reem, om hun ville hjælpe mig med at finde en lejlighed i Yarmouk. I folkemunde omtales Yarmouk som en palæstinensisk flygtningelejr, men i praksis er det en tætbeholdt bydel med butiksgader, markeder og skoler.

Reem mente, at jeg ville blive ensom i min egen lejlighed, og at det ville blive alt for dyrt at bo alene. Jeg slog hendes forbehold hen og fortalte om drømmen om mit eget sted, hvor jeg kunne slappe af og invitere venner på mad, og Reem indvilligede tøvende i at hjælpe mig. Det blev da også til mange fælles måltider i lejligheden. Til gengæld kom jeg aldrig til at bo alene.

Reem havde hørt om en anden ung kvinde, som var i Damaskus for at studere, og havde uden vores vidende arrangeret en delejlighed til os. Jeg lærte sidenhen, at unge kvinder, der bor alene i Yarmouk, risikerer at bringe skam over deres familier. At bo alene giver anledning til sladder og mistanke om familiens økonomiske formåen eller sociale forfald. Senere flyttede Reem da

også direkte fra sit barndomshjem og sammen med sin ægtemand.

Mange steder i verden betragtes det at bo alene, at sove alene eller at være for meget alene som enten farligt eller forkert. I Danmark er det derimod tiltagende normalt at bo alene. I fire ud af ti danske hjem bor der bare én person. Mens jeg rejste rundt i Syrien, havde jeg også min egen lejlighed hjemme i Aarhus, og det var der mig bekendt ingen, som studsede over.

Siden 1960'erne er antallet af mennesker, der bor alene, steget og steget. Det er en tendens, vi primært ser i Europa og USA, men også flere steder i Asien. Og der er fart på tallene. I Danmark er der i dag 40 procent flere voksne, der bor alene, end i 1980'erne.

De fleste danskere slår på et eller andet tidspunkt pjalterne sammen med andre. Men mange af os ender med at bo flere år alene, end vi bor sammen med andre. For i modsætning til Syrien, hvor det hverken er velanset at bo alene som ung, voksen eller ældre, så er det helt almindeligt at være herre i eget hjem i Danmark. Faktisk betragter vi danskere ofte det at bo alene som et naturligt led i at udvikle os til selvstændige, voksne mennesker.

ALENE EN OVERGANG

Mens det i Syrien ofte er ægteskabet og et nyt fælles hjem, der er nøglen til at overgå fra barn til voksen, så ville mange danskere sikkert finde det foruroligende, hvis en ung mand eller kvinde flyttede direkte fra sine forældre og ind i et fælles hjem med sin udkårne. Det

ville være lidt ligesom at springe over, hvor gærdet er lavest, for i Danmark er ungdomsårene en livsfase, hvor de unge skal lære at stå på egne ben.

På grænsen til voksenlivet eksperimenterer mange med enten at bo for sig selv eller sammen med andre unge mennesker på kollegier eller i bofællesskaber. Her lærer de at lave mad, administrere deres egen økonomi og træffe beslutninger uden at støtte sig alt for meget til deres familie. Det finder vi helt naturligt. I Danmark, vel at mærke.

I voksenlivet håndterer vi også overgange mellem livssituationer ved at flytte for os selv. Da jeg for nogle år siden blev skilt, fik jeg en masse gode og velmenende råd fra venner og familie. Mange af dem handlede om, at jeg skulle tage mig tid til at finde mig selv og endelig ikke forhaste mig ind i et nyt forhold, alt imens de forsikrede mig om, at jeg nok skulle vænne mig til at bo alene i en periode.

Mine venners råd afslører, at kulturelle ideer om, hvem vi deler adresse med, handler om mere end som så. Som kvinde i Danmark kan jeg med største selvfølge vælge at bo alene i en periode. Og det skinner også igennem i mine venners anvisninger, at mange i Danmark har en forestilling om, at det ligefrem er godt at bo lidt for sig selv, inden man skaber et nyt hjem med en ny partner.

Mine venner er som danskere er flest: De opfatter det at have sit eget hjem som både naturligt og muligt, og som noget, der i perioder kan overgå os alle. Og så tilskriver de det et transformativt potentiale. Hvis man bor

alene for en stund, kan man udvikle sig til et selvstændigt menneske; man kan finde sig selv og blive klar til at indgå i en ny relation.

I Danmark er det altså både udbredt, muligt og kulturelt acceptabelt at bo alene. Sådan har det dog ikke altid været, og sådan er det stadig ikke alle steder i verden. Men forskningen viser, at det lige så stille er under forandring.

MEDHAS EKSPERIMENT

I Indien bor professoren Medha på 54 år alene. Hun er ugift, men har ikke aktivt fravalgt ægteskabet. Det er bare sådan, det er endt. For hun ønsker ikke, at hendes familie skal finde en partner til hende, og hun har endnu ikke selv mødt en mand, som hun har haft lyst til at gifte sig med.

Medha kan klare sig selv, fordi hun tjener sine egne penge, og hun har købt en lejlighed i storbyen, hvor hun arbejder. Her besøger hendes veninder hende, og i perioder får hun også besøg af kærester. De sidste skjuler hun: De går ikke hånd i hånd på gaden, og hun tager dem heller ikke med hjem, når hun skal besøge sin bror og hans familie. Selv om flere kvinder i de indiske storbyer lever alene, er det stadig ikke velanset, at de indgår i seksuelle relationer forud for ægteskabet. Det er også lidt uden for nummer, hvis man som kvinde har sit eget hjem.

Det er Sarah Lamb, en amerikansk antropolog, der skriver om Medha og andre singlekvinder i Indien i bogen *Being Single in India. Stories of Gender, Exclusion, and Possibility* fra 2022. Lamb tog til Indien for at

studere den voksende gruppe af kvinder, der har råd til at flytte for sig selv, og som af forskellige grunde ikke gifter sig.

I bogen skildrer Lamb, hvordan Medha og andre aleneboende kvinder forsøger at få livet til at flaske sig i en patriarkalsk og familieorienteret kultur. Medha lever på mange måder et godt og meningsfuldt liv. Hun har et job, som hun er glad for, og mange gode venner. Men hendes liv er i nogen grad socialt ukendeligt. Hun lever på grænsen af de eksisterende normer, og hun må være kreativ for at få sit singleliv til at lykkes.

For ikke at føle sig ”mærkelig, udenfor eller sårbar” fortæller Medha, at hun sommetider betaler en fattig kvinde for at sove på en madras i sit soveværelse. Nogle gange drømmer hun om at møde en mand, som hun har lyst til at gifte sig med, andre gange glæder hun sig over friheden. Hun kan dyrke sine venskaber, præcis som hun vil, og hun bestemmer over sit eget hjem og sin egen tid.

Mange indere forventer af ugifte kvinder som Medha, at de bliver boende hos deres forældre og passer dem, når de bliver gamle, eller at de flytter ind hos deres brødres familier. At flytte for sig selv er ikke en oplagt mulighed, og ønsker om intimitet og nærhed, der går uden om ægteskabet, har ikke en naturlig plads i samfundet.

I Indien er kvinden enten hustru, mor, svigerdatter, datter eller enke. Hun får sin sociale betydning igennem sine relationer, der også sikrer hende økonomisk stabile livsvilkår, og Medha har derfor måttet vænne sig til, at hendes studerende, kolleger eller tilfældige taxichauffører per automatik tænker, at hun må være enke.

Men Medha er en del af en større gruppe kvinder i Indien og andre dele af verden, der forfølger andre livsvalg end de gængse, og som eksperimenterer med at bo alene.

MIGRATION OG KRISE

I lande som Japan, Kina og Brasilien er der stadig flere mænd og kvinder, der gør som Medha: De flytter fra landet og ind til byerne for at uddanne sig og søge drømmen om et liv i velstand. Byer som Tokyo og Beijing lokker de unge til med uddannelse og velbetalte jobs. Tilbage på landet sidder de ældre, og resultatet er, at unge og ældre i stadig højere grad lever deres liv på afstand af hinanden.

Mens unge udforsker nye måder leve og blive voksen på, går flere ældre en mere usikker fremtid i møde. De ved ikke, hvem der skal passe dem, når de bliver syge og svagelige. Japan har for eksempel en af verdens hurtigst aldrende befolkninger. Her bor hver ottende mand og hver femte kvinde over 65 år for sig selv. I det japanske samfund har der traditionelt været respekt for ældre generationers erfaringer, og typisk har børn og forældre boet sammen under samme tag. Mange ældre i Japan skal nu tilpasse sig en ny virkelighed med større geografisk afstand mellem familiens medlemmer.

Men de ældre i Asien og Sydamerika bor ikke kun alene, fordi ungdommen flytter ind til storbyerne. De unge krydser også landegrænser i håbet om et bedre liv. Siden 1970'erne er unge filippinske og thailandske kvinder rejst ud i verden for at blive en del af globale

omsorgskæder. Det er i hvert fald det, sociologen Arlie Hochschild kalder fænomenet. Flere tusinde filippinere arbejder på hospitaler og plejehjem og i andre omsorgs-jobs i Europa og USA og sender penge hjem til deres familier. I 2010 kom hver femte registrerede sygeplejer-ske i Canada oprindeligt fra Filippinerne.

Mange af de udrejsende kvinder efterlader deres forældre og nogle gange deres egne børn derhjemme. Familierne forsøger ofte at opretholde deres tætte bånd ved at kommunikere gennem sociale medier, og de hjem-sendte penge går til tøj, skolebøger, mad og andre fornø-denheder. Men migrationen sætter dybe spor. I Brasilien, Indien og Filippinerne kæmper flere ældre med social isolation, og stater, lokalsamfund og familier er i gang med at genforhandle, hvem der skal yde omsorg for den voksende gruppe af ældre, der ender med at være alene.

I Indien er Medha aktiv i en støttegruppe for sing-lekvinder. Kvinderne mødes og deler erfaringer med livet som single. En af deres største bekymringer går på, hvem der skal tage sig af dem, når de bliver gamle. Hvem skal hjælpe, hvis de bliver svækkede og ikke selv kan komme ud af sengen om morgenen, lave mad eller holde deres hjem?

Singlekvindernes bekymringer for fremtiden bekræf-tes af den internationale forskning. Hvis man spørger voksne og ældre aleneboende i Indien, Japan, Brasilien og USA, hvad der er deres allerstørste bekymring, så svarer rigtig mange: Jeg ved ikke, hvem der skal passe mig, når jeg bliver syg og gammel.

Det har fået flere forskere til at slå alarm. De pe-